

MR

VI UNDERSÖKER:

VAD ÄR EN MR-STAD I SVERIGE?

Fråga forskarna!

VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN

- fem steg till mänskliga rättigheter

HANNA THOMÉ OCH JIMMY BAKER

om varandras MR-arbete

MÄNSKLIGA
RÄTTIGHETER
I KOMMUN,
LANDSTING
OCH REGION

Sveriges
Kommuner
och Landsting

RAOUL
WALLENBERG
INSTITUTE

IDAG ERKÄNNER I PRINCIP ALLA de mänskliga rättigheterna (MR) som en självklarhet. Samtidigt så är det väldigt få som arbetar strukturerat med att säkra att vi i kommuner och landsting efterlever dessa rättigheter. De mänskliga rättigheterna är dock helt centrala för allt det arbete och all den verksamhet som idag bedrivs i alla Sveriges kommuner och landsting. För att skapa bättre förutsättningar för ett framgångsrikt MR-arbete så arbetar Sveriges Kommuner och Landsting nu fram en modell för att kunna bli en MR-stad/region.

Genom att skapa strukturer, ett ökat kunnande och större medvetenhet så kan vi alla bli så mycket bättre i vårt arbete för att de mänskliga rättigheterna ska efterlevas. För de flesta är ju detta redan idag en självklarhet men samtidigt så vet vi att det på många sätt brister även i Sverige när det kommer till arbetet med de mänskliga rättigheterna.

De mänskliga rättigheterna uppfattas av många som någonting högtravande och fint som är svårt att applicera i den kommunala vardagen. Verkligheten är dock precis tvärtom. Arbetet med de mänskliga rättigheterna är mycket konkret och något som vi bedriver hela tiden. Det handlar bara om att vi måste medvetandegöra detta perspektiv och våga ta ett ställningstagande.

SKL vill genom vårt arbete få med så många som möjligt i en kraftig ambitionshöjning för att utveckla och stärka arbetet inom detta område. Som ni kommer se i denna skrift så har vi samlat erfarenheter och kompetens från stora delar av världen för att verkligen kunna göra detta så grundligt och bra som möjligt. Men i slutändan så är det ändå i landets alla kommuner och landsting/regioner som det dagliga arbetet för att följa de mänskliga rättigheterna bedrivs. Men att bli en MR-stad kommer att underlätta detta arbete.

Emil Broberg

*Gruppledare Vänsterpartiet Region Östergötland
3:e vice ordförande Sveriges Kommuner och Landsting*

MR

mänskliga
rättigheter

VAD ÄR EN MR-STAD?

s 4

SUMMIT FÖR MÄNNISKORÄTT

s 6

MONTREAL - ARBETA MED INVÅNARNA

s 13

MORTEN KJAERUM: DELAKTIGHET ÄR NYCKELORDET

s 14

SKL:S ARBETE MED RÄTTIGHETERNA

s 16

KOMMUNEN OCH RÄTTIGHETERNA

s 18

HANNA THOMÉ, MALMÖ OCH JIMMY BAKER, BOTKYRKA OM VARANDRAS MR-ARBETE

s 20

INTRODUKTION TILL MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

s 27

— EN WEBBUTBILDNING FÖR DIG SOM
VERKAR I OFFENTLIG VERKSAMHET

VAD ÄR EN MR-STAD?

Konceptet Human Rights City, MR-städer, lanserades 1997 av People's Movement for Human Rights Education, en ideell internationell organisation.

Konceptet vidareutvecklades som ett normativt begrepp genom World Human Rights Cities Forum som äger rum varje år i Gwangju, Korea. Sedan dess har många städer utnämnt sig själva till MR-städer. Initiativet har kommit från det civila samhället eller politiker och det fortsatta arbetet har därefter

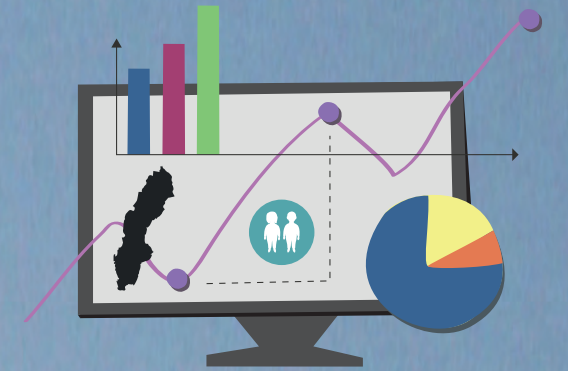
sett mycket olika ut. Begreppet *människorättsstad* bygger på idén att platsen där människor bor är speciellt viktig för att skydda och driva de mänskliga rättigheterna. En förutsättning för att det ska vara så är att invånarna själva lär sig och förstår sina rättigheter och skyldigheter. Att göra ett åtagande om att vara en MR-stad har använts lokalt som utgångspunkt för styrning och ledning, verksamhetsutveckling, dialog med medborgare, föreningar och näringsliv. Visar ledningen att det är ett åtagande som de tar på allvar har resultatet blivit en ökad attraktivitet som arbetsgivare, som plats för etablering av företag men sist men inte minst med ökad tillit hos medborgare.

EXEMPEL PÅ MR-STÄDER:

Graz, Österrike
Utrecht, Nederländerna
Eugene, USA
York, Storbritannien

Gwangjudeklarationen om de mänskliga rättigheterna definierar en MR-stad som en plats där:

- Människors rättigheter spelar en viktig roll som de grundläggande värderingarna och vägledande principer.
- Lokala myndigheter, det civila samhället, den privata sektorn och andra intressenter samarbetar för att förbättra livskvaliteten för alla människor i anda av partnerskap bygger på mänskliga rättigheter standarder och normer.
- Ett MR-förhållningssätt till lokal styrning omfattar principen om demokrati, delaktighet, ansvarsfullt ledarskap, insyn, ansvar, icke-diskriminering, självbestämmande och rättsstatsprincipen.
- Man säkerställer ett brett deltagande av intressenter, särskilt marginaliserade och utsatta grupper, och vikten av ett effektivt och oberoende skydd för de mänskliga rättigheterna och övervakningsmekanismer som alla människor har.
- Vikten av internationellt samarbete och solidaritet mellan städer som arbetar för att främja och skydd av de mänskliga rättigheterna, erkänns.

VILL DU VETA MER?

• I The European Charter for the Safeguarding of Human Rights in the City and the Global Charter-Agenda of Human Rights in the City finns mycket mer att läsa!

SUMMIT OM MR-STÄDER

EN STAD ATT LEVA I

— Vi är här idag för att tillsammans skapa kriterier för hur en människorättsstad skulle kunna se ut i en svensk kontext. Välkomna!

Lena Langlet, ansvarig för demokrati-frågor på SKL inleder MR-summiten, som denna höstvecka samlar 40-talet forskare och praktiker från hela världen. Uppdraget är att under knappa tre dagar skapa en plattform och kriterier för arbetet med svenska människorättsstäder, -kommuner och -regioner.

VIKTIGT ATT TALA SAMMA SPRÅK

Martha Davis är professor vid Northeastern University School of Law och är knuten till Raoul Wallenberginstitutet som forskare i lokala mänskliga rättigheter. Hon har nyligen gett ut boken *Global urban justice* tillsammans med 17 andra forskare inom området. Det är en bok som ger teoretiska och praktiska insikter om hur fenomenet

Martha Davis, professor vid Northeastern University School of Law, knuten till RWI.

människorättsstäder bidrar till den globala urbana rättvisan.

Hon anser att summiten är viktig eftersom den kan skapa konkreta verktyg för kommuner, landsting och regioner. Det är i sin tur viktigt när man vill sprida tankarna kring hur städer ska jobba med mänskliga rättigheter.

— Kriterierna som vi tar fram är viktiga. Vi skapar dem för att underlätta diskussionen om mänskliga rättigheter och då måste städerna ha ett gemensamt språk. Det är nödvändigt eftersom systemet i nuläget inte talar på en tillräckligt lokal nivå. Om människor verkligen ska kunna dra nytta av människorättsystemet måste staden, kommunen eller regionen vara en del av diskussionen, berättar Martha.

UTBILDNINGEN ÄR EN FÖRUTSÄTTNING

Gabriel Stein är kommunikationsansvarig på Raoul Wallenberginstitutet. Han har tillsammans med kollegan Emily Hanna genomfört intervjuer med förtroendevalda, tjänstemän och personer från civilsamhället som tillfrågats om vad som behöver göras för de mänskliga rättigheterna i Sverige.

— Det handlar om non stop-utbildning av de mänskliga rättigheterna, konstaterar han. I intervjuarbetet blev det snabbt tydligt att vissa saker står på allas agenda. Utbildning i vad mänskliga rättigheter är, är något som alla ansett vara viktigt. Både utbildning av invånare, förtroendevalda och personer som arbetar inom offentlig sektor.

Anna Lindström, delprojektledare för arbetet med MR-kommuner och landsting.

VARIFRÅN KOM TANKEN OM EN SVENSK MR-STAD/KOMMUN?

— Vårt ursprungsuppdrag var att finna kriterier för mänskliga rättigheter. Uttrycket "human rights city" dök upp i diskussionerna och vi började gräva i vad det egentligen betydde. Varför fanns det inga MR-städer och kommuner i Sverige? Vi gjorde studieresor till några städer som själva använder begreppet och insåg att det finns en enorm bredd i betydelsen. Kunde man översätta deras goda erfarenheter till svenska förhållanden?

VAD ÄR EN SUMMIT OCH VARFÖR ARBETAR MAN MED EN SÄDAN?

— Morten Kjaerum på RWI blev intresserad av idén om MR-städer och vi bestämde oss att tillsammans skapa ett sammanhang där personer med olika sorters kompetens gemensamt kunde tänka till.

Summitkonceptet, ett stort möte med internationell prägel, har vi arbetat med några gånger tidigare på SKL. Det har fungerat väldigt bra. Innan summiten hade RWI genomfört ett antal intervjuer med förtroendevalda, tjänstemän och personer från civilsamhället. Och forskare och praktiker hade skrivit uppsatser från sina respektive områden. Resultaten byggde vi sedan summitidén på.

Thomas Gammeltoft-Hansen, Martha Davis och Martin Sande diskuterar.

"ATT ARBETA MED SÅ MÅNGA OLIKA MÄNNISKOR I SAMMA RUM, DET HAR JAG ALDRIG GJORT FÖRUT!"

DELTAGANDE FORSKARE

ÖVERSÄTTA TANKARNA TILL EN SVENSK VERKLIGHET

Många av deltagarna är forskare från Europa, några från USA och inför summiten har de alla skrivit uppsatser utifrån sina respektive perspektiv. Deras uppsatser behandlar mestadels städer i Europa som redan har ett pågående MR-arbete och tanken är att man nu ska kunna använda fallbeskrivningarna för att skapa något som passar ett svenskt sammanhang. Martha Davis anser att det finns många förhållanden i Sverige som gör att man inte kan använda det befintliga materialet rakt av:

— I Sverige finns en stark tradition av konsensus och demokrati som påverkar hur man kan implementera mänskliga rättigheter på en lokal nivå. Det gör det nödvändigt att översätta de tankar som redan existerar på andra platser i världen, till en svensk verklighet. När vi implementerar människorättskonceptet på lokal nivå blir det ett verktyg för att se vad som faktiskt borde vara våra skyldigheter för att upprätthålla grundläggande mänskliga rättigheter.

"DET HANDLAR OM NON STOP-UTBILDNING AV DE MÄNSKLIGA RÄTTIGHETERNA"

Gabriel Stein, kommunikationsansvarig på Raoul Wallenberginstitutet.

KOMMUNERNAS SYN PÅ SAKEN

I rummet där arbetet pågår surrar det. Både av prat och energi. Det är sällan man får tillfälle att samlas och diskutera tillsammans med så många olika typer av människor, koncentrationen är hög och kafferaster glöms lätt bort. Deltagarna går mellan borden för att fråga andra experter om saker som de själva inte vet. Att man kommer från olika discipliner berikar samtalen och diskussionerna. Johanna Viklund är handläggare på Svenska FN-förbundet som regelbundet gör granskningar av Sveriges arbete med mänskliga rättigheter. Hon anser att det starka kommunala självstyret gör människorättsarbetet komplext:

— Sverige har en tendens att hänvisa till det kommunala självstyret när de mänskliga rättigheterna inte efterlevs. Regeringen ställer sig bakom de internationella avtalen och delegerar sedan ansvaret för att de efterföljs, regionalt och lokalt. Därför är det väldigt intressant att vara här idag för att höra hur kommunerna själva ser på saken.

MR-ARBETET KÄNSKLIGT VID POLITISKA SKIFTEN

Klaus Starl är forskare på universitetet i Graz. Hans uppsats utgår från det människorättsarbete som Graz under många år har bedrivit, och han beskriver det hållbara politiska ägarskapet som något av det svåraste i arbetet:

— De politiska skiftena gör att ägarskapsfrågan blir svår. Och när man arbetar med mänskliga rättigheter som ett tillägg

VIKTIGA FAKTORER I EN MR-STAD ÄR ATT...

(Summitdeltagarna identifierar)

- ... utbildning om mänskliga rättigheter pågår
- ... det finns en politisk vilja
- ... arbetet finns med i budgeten
- ... de mänskliga rättigheterna görs begripliga
- ... man involverar civilsamhället
- ... man ser förbi politiska färger och gör ett gemensamt arbete
- ... man identifierat indikatorer på mänskliga rättigheter

till den redan pågående verksamheten blir det ofta den som får stryka på foten när förutsättningar förändras, till exempel vid ekonomiska kriser. Det är relativt enkelt att arbeta med mänskliga rättigheter när man har öronmärkta pengar till det, men i de tider då de mänskliga rättigheterna verkligen behövs, då är det svårare att få gehör för dem, berättar han.

När summitens första dag är slut har summitgruppen producerat ett antal kriterieförslag. SKL och RWI ber om gruppens förtroende att tillsammans med en redaktionsgrupp under kvällen sortera i kriterierna och skapa ett första

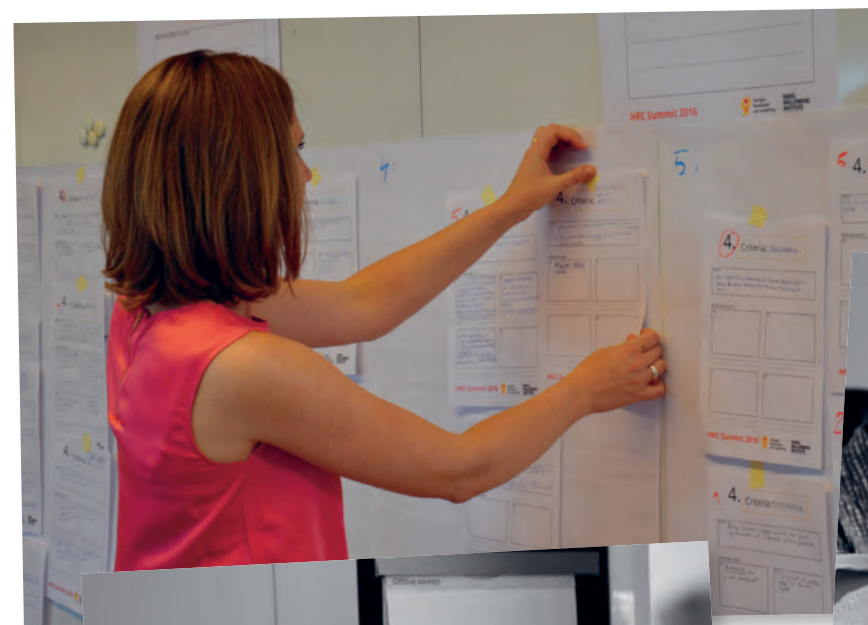
utkast till plattform. Det har varit en lång och intensiv dag och alla går nöjda, men trötta, till sängs.

Klaus Starl, professor vid University of Graz.

"I de tider då de mänskliga rättigheterna verkligen behövs är det svårare att få gehör för dem"

Klaus Starl, University of Graz.

NY DAG, NYA PERSPEKTIV!

— Var det någon som kom på någon-ting nytt när ni sov?

Summitens andra dag ägnas åt att diskutera utkastet ur olika perspektiv. Förvånansvärt många verkar ha sovit på saken och kommit på nya vinklar. Redaktionsgruppen har samlat ihop tankar och idéer från den första dagen och sammanfattat dem i ett dokument med kriterier för MR-kommuner, landsting och regioner. Nu ska deltagarna diskutera dokumentet: är det där kriteriet verkligen nödvändigt? Är inte det där uttrycket exkluderande? De sista detaljerna sätts på plats.

Vid lunch avslutas mötet. Då finns en andra version av plattformen som alla grupper har gett en gemensam feedback på. Alla är överens om att mötet faktiskt gett en konkret produkt som nu ska slipas lite till.

— Det har varit fantastiska dagar tillsammans med forskare och praktiker från olika områden. Vi har kunnat komplettera varandra på ett otroligt sätt, och vi har en välgrundad produkt som innehåller massor av människors klokskap och diskussioner, berättar Anna Lindström, delprojektledare från SKL.

Plattformen kommer att kunna användas för att driva MR-arbetet framåt för de kommuner, landsting och regioner som särskilt vill satsa på det arbetet. Lunds kommun är till exempel redan på gång att arbeta vidare med frågan tillsammans med RWI.

Raoul Wallenberginstitutets direktör Morten Kjaerum sammanfattar:

— Vi har skapat ett bra ramverk för kommunernas arbete. Nu tar SKL tillsammans med oss nästa steg mot arbetet med människorättsstäder!

HUR KOMMER DU ATT ANVÄNDA RESULTATEN I DITT ARBETE?

SUSANNE SWÄRD,
MÄNNISKO- OCH BARNRÄTTSTRATEG,
REGION KRONOBERG

— Jag hoppas att resultatet av summiten ska bli att det blir tydligare vad vi ska leva upp till för att efterleva de människorättsstandarder som finns. Att vi skapar riktlinjer att sikta mot och möjligheter att jämföra oss med andra kommuner och regioner.

ANNA-LENA SJÖLUND,
DEPARTEMENTSSEKRETERARE,
REGERINGSKANSLIET

— Alla pusselbitar är viktiga när det gäller arbetet med mänskliga rättigheter och det här är en bit. I och med SKL:s överenskommelse med regeringen är det viktigt för oss att följa arbetet. Diskussionerna som förs i kommunerna tar vi med oss tillbaka i vårt arbete på regeringskansliet.

Hej Jonas Andersson, projektledare SKL!

VAD HÄNDER NU?

— Det har varit bra dagar med massor av bra input. Vi har lärt oss att flera kokar ibland gör en bättre soppa. Ett av de viktigaste medskicken var att plattformen nu måste skraddarsys till våra kommuner, landsting och regioner. Kriterierna behöver vara ännu mer konkreta för att de ska vara en hjälp i det fortsatta arbetet.

— Vi kommer att testa plattformen i fokusgrupper, skriva om den och sedan testa den igen. Vi ska också koppla på olika verktyg som goda exempel och förhoppningsvis också identifiera ett antal indikatorer. Vår förhoppning är att produkten ska vara till stor nytta i det fortsatta människorättsarbetet.

FRÅGA FORSKARNA!

SKL gav nio forskare och verksamma i civilsamhället uppdraget att skriva en uppsats om MR i städer, kommuner och landsting utifrån sina respektive expertområden. För att läsa hela texterna gå in på <https://skl.se/10287.html>

**Simone Philipp,
University of Graz**

FOCUSING ON HUMAN RIGHTS IN THE DAILY BUSINESS OF LOCAL GOVERNMENTS

Simone beskriver en internationell konferens i Graz 2015. Deltagare från 25 länder samlades för att diskutera implementeringen av mänskliga rättigheter på en lokal nivå. Ett av spåren handlade om hur man i kommuner varje dag arbetar med mänskliga rättigheter, men själva inte är medvetna om det, ett annat om goda exempel och det tredje hur man designar människorättskriterier.

**Annika Jyrwall Åkerberg,
Civil Rights Defenders**

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I KOMMUNER, LANDSTING OCH REGIONER

Uppsatsen behandlar vad det innebär för den enskilda att en kommun präglas av mänskliga rättigheter. Framgångsfaktorer och utmaningar samt rätten för enskilda och individer att involveras i beslutsfattande processer.

**Kenneth J. Neubeck,
University of Connecticut-Storrs**

IN A STATE OF BECOMING A HUMAN RIGHTS CITY

I sin uppsats berättar Kenneth om de lyckosamma faktorer man i staden Eugene hittat i sitt arbete med att bli en MR-stad. Bland annat MR-utbildning, inkludering ("vad anser de som faktiskt lever i staden att vi behöver jobba med?") och ett transparent och tydligt ansvar från stadens håll i form av målsättningar och tidplaner.

**Klaus Starl,
University of Graz**

HUMAN RIGHTS CITY GRAZ: LESSONS LEARNT FROM THE FIRST 15 YEARS

Vad är det som skiljer en MR-stad från en stad som följer de människorättslagar den har att förhålla sig till? I uppsatsen diskuteras vilka spänningar som finns mellan juridiska skyldigheter och människorättsengagemang hos den lokala ledningen. Som exempel diskuteras bland annat hur man som MR-stad förhåller sig till yttrandefrihet vs. rasism och diskriminering.

**Johanna Wiklund,
Svenska FN-förbundet**

MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I KOMMUNER OCH REGIONER

Uppsatsen undersöker civilsamhällets roll i det kommunala MR-arbetet. Vilken betydelse har arbetet för den enskilde individen och vilka utmaningar/framgångsfaktorer bör uppmärksammas i arbetet? Författaren ställer också frågor kring den kommunala självstyrelsen och dess roll i människorättsarbetet. I uppsatsen identifieras tre nyckelområden för det svenska arbetet: ett stärkt nationellt arbete för mänskliga rättigheter, åtgärder mot rasism och flickors rättigheter.

**Michele Grigolo,
University of Nottingham**

TOWARDS A SOCIOLOGY OF THE HUMAN RIGHTS CITY

Micheles uppsats behandlar frågan om vad en MR-stad är ur en sociologisk synvinkel. Vilka sociologiska och politiska processer leder till mänskliga rättigheter? Vilka aktörer är det som leder arbetet framåt och vilka diskurser existerar i städer som anser att mänskliga rättigheter är extra viktiga att arbeta med?

**Paul Gready, Emily Graham,
Eric Hoddy and Rachel Pennington,
University of York**

A CASE STUDY OF YORK (UK)

Uppsatsen undersöker hur York, genom att bjuda in olika aktörer i nätverk, utvecklats till en MR-stad. Staden har använt sig av en så kallad PANEL-approach (participation, accountability, non-discrimination, empowerment och law) och har bjudit in till ett bredare deltagande i stadens människorättsarbete.

**Anders Lund Hansen and Eric Clark,
Lunds universitet**

THE RIGHT TO FREEDOM FROM DISPLACEMENT

Uppsatsen behandlar rätten till bostad och samtidigt - rätten att slippa bli tvångsflyttad. Vilka processer i Sverige har de senaste 30-40 åren påverkat den rätten och vilka konsekvenser har det?

**Esther van den Berg,
Netherlands Institute of Social Research**

CO-CREATING HUMAN RIGHTS IN THE CITY

Uppsatsen behandlar fem olika städer i Nederländerna, Amsterdam, Haag, Middelburg, Nijmegen och Utrecht. I de fem städerna har man på olika sätt arbetat med medskapande inom människorättsfrågorna för att skapa en sådan kultur. Här identifieras också fem framgångsfaktorer som hjälpt städerna i arbetet.

Montrealstadgan – kontrakt med invånarna gav nya möjligheter

MONTREAL – STADEN SOM LYSSNAR

"Montreal hereby proclaims its commitment to work with its citizens"

2001 började man i staden Montreal på allvar med sitt människorättsarbete. Stadens invånare hade under flera år upplevt en försämring i sin möjlighet att påverka beslut. Det var bland annat den ökande globaliseringen som hade förändrat villkoren för hur demokratin fungerade. När allt fler politiska beslut fattades genom nätverkssamarbeten mellan politiker och ekonomiska aktörer minskade invånarnas möjlighet till delaktighet.

Staden tog i ett första steg fram ett slags samhällskontrakt. Det skrevs tillsammans med invånare, experter och en arbetsgrupp för demokrati. Kontraktet, Montrealstadgan, tydliggör invånarnas rättigheter och skyldigheter och den blev en utgångspunkt i arbetet. Stadgan, som är översatt till 11 olika språk, är ett juridiskt bindande kontrakt som inkluderar alla som bor eller vistas i staden, oavsett medborgarskap. Det bygger på de grundläggande rättigheterna: respekt för människans värdighet, jämlikhet, integration, tolerans och rättvisa. "De gemensamma värderingarna är väsentliga för ansvarsfulla, produktiva och harmoniska relationer mellan medborgare och staden" skriver man.

ENKLARE ATT PÅVERKA

Kontraktet ger invånarna nya påverkansmöjligheter. Genom att samla ihop 15.000 namnunderskrifter har alla invånare rätt att kalla stadens maktbärare till ett rådslag. Staden tillsatte dessutom 2002 en ombudsman som invånarna kan kontakta om de anser att staden på något sätt förbisett deras mänskliga rättigheter. Ombudsmannen ska underlätta dialog mellan staden och den enskilda och därefter rekommendera en konkret lösning. Men det är en sista utväg, det krävs att parterna först försökt nå en gemensam lösning tillsammans.

RÄTT I TIDEN

Montreals stora människorättsarbete sammanföll med den forskning kring "empowering" som bland annat amerikanska forskare arbetade med. Mycket av sin inspiration hämtade man från Porto Alegre i Brasilien där den globala rättviserörelsen var stark. Samtidigt gjorde en stadsdelsreform det nödvändigt att flytta det politiska beslutsfattandet närmare invånarna. Tanken var att bemyndiga både maktbärare och invånare och för att göra det funderade man mycket på vad decentraliseringen skulle innebära för invånarna och hur man kunde dra nytta av den. En förutsättning ansåg man vara ett aktivt civilsamhälle och man engagerar invånarna på många sätt. Man skapade också en koordinerande funktion på central nivå för att hålla samman de olika delarna i arbetet.

UTVÄRDERAR OCH FÖRBÄTTRAR

Med jämna mellanrum utvärderar Montreal sin stadga för att utvärdera hur effektiv den är, om den fortfarande är relevant och om stadgans rättigheter och skyldigheter fortfarande är aktuella. Kommande utmaningar rör hur man ska nå resurssvaga befolkningsgrupper, mobilisera dem och öka deras delaktighet.

MORTEN KJAERUM,
RAOUL WALLENBERGINSTITUTET, RWI

ALLA BARN HAR RÄTT TILL SIN FULLA POTENTIAL

Morten Kjaerum är direktör för Raoul Wallenberginstitutet, RWI. Just nu samarbetar man på RWI med SKL kring arbetet att skapa en plattform för kommuner, landsting och regioner som vill ligga i framkant med sitt människorättsarbete.

● **Varför är MR-städer en viktig fråga?**

— MR-städer är viktiga eftersom det är där folk bor. Om mänskliga rättigheter hela tiden handlar om FN-resolutioner, eller något som händer i Geneve, så har det inte någon verklig påverkan. Där sätts ramarna, men själva värdet skapas i staden, kommunen eller regionen. Det är där vi ser om rätten till hälsa verkligen existerar, när EU-migranten på gatan i Stockholm ramlar och slår sig illa. Har han eller hon tillgång till sjukvård då? MR-staden handlar om oss alla, och om respekten för allas vår värdighet.

● **Vilket är det största hindret för kommuner/landsting/regioner vad gäller MR-arbetet?**

— Låt oss vara helt uppriktiga: de flesta tjänstemän i kommuner, på departement eller var det nu må vara, är uppväxta med att tänka i institutionaliserade former. Vi hävdar att vi är där för att tjäna invånarna, men de flesta diskussioner

handlar fortfarande om vad institutionen ska besluta i den eller den frågan. Det krävs en kulturförändring för att verkligen sätta invånaren i centrum. Nästa steg är att fullt ut förstå vad mänskliga rättigheter är. Vad är kärnan i principerna? Och för det krävs både träning och utbildning.

● **Var ska en kommun/landsting/region starta sitt MR-arbete?**

— Vi behöver veta mer om människors situationer. Många av besluten som tas på lokal och regional nivå tas av personer som vill göra gott, men kanske inte har nog med kunskap om de grupper som man fattar beslut om. Har man verkligen frågat dem vad de själva behöver? Vad de tycker är de största problemen i sitt område? Vi som inte bor där kanske uppfattar en sak, att ett område är våldsam, "där bränner man bilar". Men om vi börjar fråga de som bor där, har de mycket ofta en helt annan bild. Och då behöver vi förstås också en helt annan plan för hur vi ska agera.

— Fram till nu har vi gått på någon slags magkänsla; vad tycker vi att man ska göra, vi testar än det ena och än det andra. Men vi behöver ta reda på evidens. Göra studier, fråga folk om deras situation. Vi vet till exempelvis att afrosvenskar är Sveriges mest diskriminerade grupp. Men jag får höra från ledningshåll att "vi kan inte ta i frågan, vi är rädda att peka ut grupper". Jag skulle vilja säga tvärtom: om du vet att afrosvenskar är den mest utsatta gruppen, då är det din skyldighet att reagera mot det. Gör du inte det så uppfyller du inte dina skyldigheter.

— Det finns också studier som visar att andra- och tredje generationens invandrare från vissa länder inte lyckas lika bra som andra i utbildningssystemet.

Vi som inte bor där kanske uppfattar en sak, "där bränner man bilar". Men om vi frågar dem som bor där har de ofta en helt annan bild.

MORTEN KJAERUM

Den informationen kan vi inte bara sitta på, vi behöver reagera på den och agera. Ja, det är känsliga frågor, eftersom du pekar ut grupper baserat på deras nationalitet, men vi har å andra sidan en skyldighet att skydda våra barn. Jag vet att det är komplicerat, men vi måste fråga oss på vilka sätt vi kan stötta de här barnen så att de kan få ett rikt liv i Sverige, och deras barn i sin tur. Vi måste se alla barn, individerna, de har rätt till sin fulla potential. Strunt samma vilken nationalitet de har, det bryr jag mig inte om. Igen, det är vår skyldighet.

— Delaktighet är ett nyckelord här. Ett av flera förstås, nyckelorden är ju individuella för olika områden. Är det en plats som har många olika etniciteter, Malmö till exempel, då kommer antagligen den frågan ligga högt på agendan, medan andra, mer homogena områden, har andra frågor som är mer brinnande för dem. Efter det får man utarbeta en egen metodologi som passar bra till de nyckelfrågor som man arbetar med. Jag tror också att det är viktigt, speciellt så här i början, att man arbetar med att dela med sig av både goda och dåliga erfarenheter. Arbeta tillsammans. På så sätt får man ett snabbare resultat.

Morten Kjaerum
Direktör för Raoul Wallenberginstitutet, RWI.

2014 slöts en överenskommelse mellan regeringen och SKL. SKL:s uppdrag är att stärka arbetet med mänskliga rättigheter på lokal nivå och öka kunskapen för hur rättigheterna omsätts i praktiken. Emil Broberg är SKL:s tredje vice ordförande och har ansvar för MR-frågorna i den styrande majoriteten.

Hur arbetar du med mänskliga rättigheter?

— Min roll i SKL är att i den styrande majoriteten ha politisk övergripande ansvar för MR-frågor. Det innebär att tillsammans med tjänstemännen i organisationen diskutera vilka prioriteringar vi ska göra och hur vi ska få arbetet att gå framåt. SKL:s uppgift är att arbeta för att våra medlemmar ska sätta MR-frågorna högre på agendan och hitta ett strukturerat sätt att arbeta med dem. På det viset implementeras de i de centrala styrnings- och ledningsfunktionerna. Det är då det blir en reell skillnad.

Vad händer på MR-området?

Det är nu ett par år sedan man tecknade en överenskommelse med regeringen inom det här området. Det första vi gjorde var en kartläggning över hur det ser ut inom kommuner, landsting och regioner. Har man någon uppfattning om MR-frågorna och hur man jobbar med dem? Det visade sig att kunskapsnivån generellt sett var ganska låg och att det skilde sig väldigt mycket mellan olika områden. Då satte vi igång arbete som handlar om utbildning. I ett projekt arbetar 15 kommuner, landsting och regioner med att få in mänskliga rättigheter i den centrala styrningen. Tanken är att vi ska

lära oss hur och vad man kan göra för att stärka arbetet. Andra ska kunna titta på det och sedan kunna implementera det hos sig själva. Att hela tiden jobba fram goda exempel för att få fler att se att det här är viktigt att jobba med och att det kan vara framgångsrikt för att nå resultat.

Sedan har vi arbetet med MR-städer som jag tror kommer vara en viktig del i att utveckla och driva på utvecklingen. Kopplat till det finns också Agenda 2030-arbetet som hänger ihop med de här frågorna. Det tror jag att man kommer kunna använda som ett instrument för att driva utvecklingen framåt inom många MR-områden.

Finns det en samsyn kring ämnet?

— Många har en bild av att mänskliga rättigheter är något fint. Man tror att vi ligger väldigt långt fram och inte har så mycket att göra. Men när vi sätter igång det strukturerade arbetet så ser vi att vi har långt kvar för att verkligen klara av att leva upp till det här. Jag tror att när vi kommer längre i arbetet så kommer det att finnas massor av politiska diskussioner och en massa motstånd. På den övergripande, strukturella diskussionen finns inget motstånd. Men i praktiska frågor, när det väl handlar om att implementera och genomföra, så blir det svårare och känsligare.

"SJÄLVBILDEN ÄR ATT VI ÄR VÄLDIGT BRA PÅ MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER"

EMIL BROBERG

Vilka är MR-arbetets största utmaningar?

— Självbilden är att vi är så väldigt bra på de här frågorna. "Vad har de mänskliga rättigheterna att göra med det här" är en inställning som man möter ofta. Diskriminering är ett begrepp vi jobbat med längre i Sverige. Diskrimineringsgrunderna är väl inarbetade i styrsystemen och de ansvariga har oftast förstått att det är kopplat till lagstiftning, att man kan bli dömd för diskriminering. Därför pratar man kanske hellre, mer och oftare om diskriminering än mänskliga rättigheter.

— Om man till exempel tittar på frågan om alla barns rätt till en utbildning. Vad är då en utbildning? Det är väl åtminstone att man ska ha klarat att gå ut grundskolan. Skulle man då kunna hävda att varje barn som inte klarar grundskolan med godkända betyg är ett misslyckande i att efterleva de mänskliga rättigheterna? Det tycker jag. Men skulle man ställa den frågan till kommunpolitiker tror jag att väldigt få skulle hålla med. Det finns ingen som säger att vi inte ska satsa på att flera klarar av skolan. Men ser man på saken ur ett MR-perspektiv ställer man högre krav på sig själv i att man ska efterleva och göra bättre.

Emil Broberg

SKL:s 3:e vice ordförande, Region Östergötland (V)

SKL:S ARBETE MED RÄTTIGHETERNA

KOMMUNEN OCH RÄTTIGHETERNA

I september 2016 fattade Lunds kommunstyrelse beslut om samarbete med RWI kring utvecklingen av ett systematiskt arbete med mänskliga rättigheter. Målsättningen är att Lund ska bli en MR-stad. Elin Gustafsson är kommunalråd i Lunds kommun och en av dem som just nu är aktiva i arbetet.

Varför är MR-städer viktiga?

— De är en möjlighet att stärka arbetet, tydligare visa medborgare och personer som rör sig i Sverige att vi jobbar aktivt med frågorna. På många platser gör man givetvis redan idag ett stort arbete inom området, men genom att vi arbetar fram ett mer strukturerat sätt visar vi ännu tydligare hur man kan arbeta. Det är också bra för att skapa en större likvärdighet mellan olika platser. Vi behöver dessutom lära mer av varandra och stötta varandra i MR-arbetet och då är en ökad transparens och engagemang nödvändigt.

Hur arbetar Lund med människorättsfrågorna?

— I Lunds kommun har som på många andra ställen arbetat med många delar inom mänskliga rättigheter. Vi har arbetat extra mycket med barns rättigheter, framför allt vad gäller att stärka beslutsunderlag, barnkonsekvensanalyser och förbereda oss på att barnkonventionen förhoppningsvis ska bli lag. Vi har också arbetat mycket med nationella minoriteter och jämställdhetsfrågor. Men nu ser vi att vi behöver arbeta mer strukturerat och övergripande för att sy ihop delarna och sätta dem i ett sammanhang.

På vilket sätt har Lunds MR-arbete gjort skillnad för invånaren?

— Ett väldigt tydligt exempel är hur vi har jobbat med utsatta EU-medborgare. Vi har varit väldigt tydliga med att vi ser det som vår uppgift att ta ett större ansvar för de individer som befinner sig här. För att se till att göra deras tillvaro åtminstone lite drägligare. Det handlar om att ha god samverkan med föreningsliv och andra ideella aktörer givetvis, men vi som kommun måste också agera. Det påverkar ju även andra människor i kommunen som bor här och som ser att vi tar ett ansvar, att vi prioriterar det här. Det är också någonting som stärker tryggheten och känslan av att Lund är en öppen stad för alla.

Vad är ditt råd till andra kommuner/regioner/landsting som vill bli bättre på sitt människorättsarbete?

— Trots att vi har väldigt tydliga nationella riktlinjer så finns det ändå ett väldigt stort utrymme för kommunerna, genom det kommunala självstyret, att själva formulera hur man vill prioritera sitt arbete. Det gör att man kan ha olika uppfattningar. Det är absolut inte så att det är en självklarhet för alla att prioritera MR-arbetet,

"LUNDS KOMMUN HAR ARBETAT EXTRA MYCKET MED BARNS RÄTTIGHETER"

tvärtom är det ifrågasatt: varför ska vi lägga resurser på det här? Hur ska det här gynna vår ekonomi? Det är definitivt så att man måste prioritera tydligare, se kopplingen mellan grundtrygghet och prioritering av resurser. Man måste sluta se mänskliga rättigheter som mjuka frågor och istället tydligt avsätta resurser, sätta upp mål, strukturera arbetet och se till att det finns personer som ansvarar för det. Jag vill genom den sortens arbete se till att Lund blir en ännu bättre kommun. Jag är övertygad om att det har en väldigt stor effekt för den enskilde medborgaren.

Elin Gustafsson
Kommunalråd, Lunds kommun (S)

CIVIL RIGHTS DEFENDERS är en oberoende expertorganisation som försvarar människors medborgerliga och politiska rättigheter och stärker utsatta människorättsförsvarare. Där arbetar Annika Jyrwall Åkerberg som människorättsjurist. Parallellt med det är hon också invald som sakkunnig ledamot i Stockholms stads råd för mänskliga rättigheter.

GRANSKANDE MÄNNISKORÄTTJURIST

Vad är en MR-stad?

— En stad som respekterar mänskliga rättigheter, som lyssnar på enskilda i samband med beslut som rör honom eller henne. Som baserar sitt arbete på mänskliga rättigheter fattar beslut som syftar till att förverkliga dem.

Varför är det relevant att skapa kriterier för vad en MR-stad är?

— Vi behöver arbeta ner de mänskliga rättigheterna till något praktiskt genomförbart och gripbart för kommuner och den enskilde anställde. Hur gör vi det här i praktiken?

Hur gör vi ett bra människorättsarbete?

— Många rapporter säger att det måste finnas ett beslut från ledningshåll om att man ska arbeta människorättsbaserat. Så är det naturligtvis, men vi vill också belysa vikten av att det finns adekvata förutsättningar för personer som jobbar i kommunen att arbeta med frågorna. Det handlar om tillräcklig tid, utbildning, fördjupning, för att kunna arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken.

— Något annat vi ser är att det finns brister i förståelsen av vad

mänskliga rättigheter verkligen är. Ett exempel på hur man kan arbeta med mänskliga rättigheter i praktiken är inom psykiatri, där man istället för att använda tvångsmedel, kan ställa frågan till den enskilde individen: vilken behandling tror du skulle kunna vara bra för dig? Att involvera personen i beslutsfattandet har visat sig ge väldigt goda resultat. Hitta vägar för dig själv: vad innebär det i just mitt arbete att arbeta med mänskliga rättigheter? Skapa ett eget förhållningssätt. Det tror jag är jätteviktigt.

Finns det något i våra svenska förutsättningar som gör arbetet lättare eller svårare än på andra platser?

— Det kommunala självstyret är bra för kommunerna på många sätt, men det gör det svårare att ställa enhetliga krav på kommunerna. Hur ska man till exempel få ett enhetligt system när det gäller uppföljning och indikatorer, när kommunerna samtidigt har sitt självbestämmande? Det är en problematik som jag tror att man måste undersöka bättre.

Annika Jyrwall Åkerberg,
Människorättsjurist, Civil Rights Defenders

"ATT INVOLVERA PERSONEN I BESLUTFATTANDET HAR VISAT SIG GE VÄLDIGT GODA RESULTAT"

FRÅN MALMÖ...

Hanna Thomé är förtroendevald (V) i Malmö och vice ordförande i SKL:s beredning för demokratifrågor. Hon sitter i kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Hanna var tidigare ansvarigt kommunalråd för anti-diskrimineringsfrågor och kultur men är sedan 2015 oppositionskommunalråd.

HUR HAR ERT MR-ARBETE GJORT SKILLNAD FÖR INVÅNARNA?

— I Malmö har vi jobbat mycket med skolan. Skolan är en oerhört viktig arena för arbetet mot diskriminering. Ett antal lärare intervjuades gällande antidiskrimineringsgrunderna och en del av litteraturen i skolan undersöktes. Många lärare hade jättebra idéer, men de hade inget utrymme till att utbyta de här idéerna och tvingades uppfinna hjulet gång på gång. De barn som fick lärare som inte var så intresserade av de här frågorna fick ingenting. Utifrån det startade Malmö ett lärarnätverk tillsammans med Ungdom mot rasism. Nätverket består av lärare, kuratorer och rektorer. Genom lärarnätverket

spreds och skapades verktyg för arbetet mot diskriminering. Ungdom mot rasism arbetade också sju pilotskolor där de var ute och utbildade all vuxen personal. — Det är lättare att få gehör för att jobba mot rasism i Malmös skolor idag än innan. Personal på skolorna upplevde innan att det inte alls var lika okej att säga att nu ska vi prata om rasism. Kommunens prioritering kring den antirasistiska kraftsamlingen ändrade det. Det är viktigt. Utifrån lärarnätverket har det också startats ett elevnätverk, det är mycket viktigt, för vi glömmer ofta att lyssna på de som är utsatta.

EXEMPEL PÅ MALMÖ STADS ARBETE MED MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Strategisk utvecklingsplan mot diskriminering. Plan med tre perspektiv: opinionsbildande, arbetsgivar- och verksamhetsperspektiv.
- Romskt info- och kunskapscenter. En kommunal verksamhet som mobiliserar romer och utbildar majoritetsområdet i förändring mot antiziganism.
- Det är grundläggande att de som berörs av diskriminering involveras tidigt för att ett arbete mot diskriminering ska få någon effekt. Det finns alltför många planer och policys som helst som plockas fram uppifrån.

Förtroendevald (V) i Malmö och vice ordförande i SKL:s beredning för demokratifrågor.

**HANNA
THOMÉ**

MÅNGFALD, MÖTEN OCH MÖJLIGHETER

VAD ÄR DE STÖRSTA UTMANINGARNA INOM ARBETET MED MR?

— En utmaning är att det saknas verktyg för ett strategiskt arbete mot diskriminering, förutom när det gäller kön. När det gäller kön har vi jämställdhetsintegrering som visat sig vara ett kraftfullt verktyg i Malmö. Att kunna visa diskriminering i statistiska fakta gör att åtgärder plockas fram och ingen kan blunda för orättvisorna. Sådana verktyg behövs för de andra diskrimineringsgrunderna. Därför är arbetet med jämlikhetsdata oerhört intressant för kommunernas fortsatta arbete.

— En annan utmaning är att ta tag i arbetet med MR-frågor när resurserna är begränsade. Alltför många ser diskrimineringsfrågorna som en fernissa; att det är någonting man gör för att få en fjäder i hatten och som är lite fint, i stället för att se det som kommunens grunduppdrag. Ytterligare en utmaning är samarbetet med föreningslivet och organisationer. Hur får vi fler att vara med, vems röster hörs? Kommuner är en ganska trög organisation, hur håller vi engagemanget från föreningslivet uppe?

TVÅ TIPS FÖR BÄTTRE MR-ARBETE

1 En framgångsfaktor är att vi har lyckats involvera civilsamhället så mycket som vi har gjort. Då menar jag organisationer som faktiskt organiserar människor som är utsatta för diskriminering. Det finns alltför många exempel på hur majoritets-samhället satt agendan för var som bör göras för "skydda" en viss grupp. Det bli oftast dåligt eftersom makt- ojämligheten inte alls rubbas.

2 Det är viktigt att planen antas av kommunfullmäktige. Det innebär att hela staden måste implementera den och arbeta mot diskriminering. Perspektiven måste också finnas med i kommunernas övergripande budgetmål. För det är det som följs upp, det är det revisorerna tittar på.

FRAMGÅNGSFAKTOR

— Det är viktigt att kommunerna ser sin roll och sitt ansvar i arbetet mot diskriminering. Jag upplever att många kommunpolitiker skyr de här frågorna, att de framställer det som enbart en värderingsfråga. Men det handlar om makt och om vilka som får vara med och forma vårt samhälle. Det är ett grunduppdrag för kommunerna.

Jimmy Baker
är kommunalråd (M)
i Botkyrka kommun
och ledamot i SKL:s
beredning för
demokratifrågor.

JIMMY OM HANNA:

— Att arbeta genom skolan är på många sätt bra, man når unga medborgare tidigt och kan påverka dem på ett bra sätt. Men det är samtidigt en balansgång, skolan kan inte lösa alla samhällsproblemen och med för många uppgifter som politiker lägger på skolan, ju tuffare blir det för våra lärare att göra sitt jobb. Att som kommun arbeta aktivt med diskrimineringsfrågor är viktigt och bra, även om just "jämlikhetsdata" är en metod jag kan ifrågasätta.

...TILL BOTKYRKA

Jimmy Baker är kommunalråd (M) i Botkyrka kommun och ledamot i SKL:s beredning för demokratifrågor. Genom Botkyrka jobbar han med UNESCO:s koalition för städer mot diskriminering och rasism, ECCAR.

HUR HAR ERT MR-ARBETE GJORT SKILLNAD FÖR INVÅNARNA?

— Ett sätt att mäta är ju att studera vilka som är engagerade i de olika lokala partierna. När jag gick på gymnasiet engagerade jag mig i Moderata ungdomsförbundet. När jag besökte kommunfullmäktige eller de kommunala nämnderna så var det väldigt homogent. Nu när man tittar i vår fullmäktigesal och nämnderna, ser man att det har skett en evolution inom politiken. Tittar jag på mitt eget parti så ser jag att vi, helt utan kvotering, i fullmäktigegruppen har ledamöter och ersättare som är blandade. Någon med utlandsfödd förälder, ett par stycken med muslimsk tro, en som har judisk tro, ateister och så vidare.

Vi har en hel palett i vårt eget parti. Så såg det inte ut för 15, 20 år sedan. Visar du att du är inbjudande för alla människor, då kommer människor att söka sig till politiken.

Man glömmet också ofta bort att vi är en kommun med tusentals anställda. Vi har en jättestor utbildningsförvaltning där vi möter tusentals elever varje dag. Kan vi med våra olika strategiska inriktningar påverka hur vår personal möter våra brukare och elever, våra invånare, då kan vi långsiktigt påverka både attityder och inriktning för kommunen. Genom arbetsgivarstrategin gör vi det.

JIMMY BAKER

Kommunalråd (M) i Botkyrka kommun och ledamot i SKL:s beredning för demokratifrågor.

EXEMPEL PÅ BOTKYRKA KOMMUNS ARBETE MED MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

- Interkulturell strategi
- Jämställdhetsstrategi
- Arbetsgivarstrategi

— Den interkulturella strategin är en framgång för att den är ett prov på ett synsätt där man kritiskt vågar granska den egna kommunala organisationen. Och när man gör det blottas också olika svagheter och olika luckor. I arbetet med hedersrelaterat våld avsatte vi resurser och slog fast att det är en strategiskt viktig fråga för kommunen. Bara genom att göra det har man tydligt talat om riktningen.

VILKA ÄR DE STÖRSTA UTMANINGARNA I MR-ARBETET?

— Ett exempel existerar i mitt eget parti. När man ifrågasätter eller utmanar vissa strukturer finns det alltid människor som inte ser problemen, eller personer som inte tycker att det är ett problem. Då blir det en utmaning i sig att över huvud taget diskutera i andra termer, att föra upp olika perspektiv för att det är en utmaning i sig i det egna partiet. I den kommunala organisationen är det samma sak. Vi har flera olika förvaltningar. Det är samma sak där, när man för upp nya perspektiv, ingångar, filter och frågeställningar som ifrågasätter vissa strukturer så hamnar man i situationer när man säger "vi gör så här, för så här har vi alltid gjort, vad ska det där andra vara bra för?"

För det mesta så handlar det nog om att människor behöver mer kunskap och att utsättas för olika dilemman och få tid och möjlighet att också reflektera över dem. Och när de flesta människor gör det, då inser dem att men vänta nu, vi kanske inte alla ska göra som vi alltid har gjort, för att det finns saker som vi missar. Och när vi gör så här som vi alltid har gjort, så finns det kanske medborgare som hamnar utanför?

TVÅ TIPS FÖR BÄTTRE MR-ARBETE

1 Jag tror att de kommuner som jobbar med de här frågorna skulle behöva dela med sig av erfarenheter med andra kommuner. Utmaningarna och problemen finns, i olika omfattning såklart, men finns överallt. Då tror jag att de framgångar vi har nått skulle vi kunna dela med oss av till andra, likväl som vi också behöver resonera med andra kommuner som har gjort en del andra saker, alltså inom det området.

2 Som ett led i jämställdhetsstrategin valde vi att "bekomsta styrsystemet" i kommunen. Det var vi helt överens om över blockgränsen politiskt. Det innebär att all offentlig statistik som vi samlar in ska vara könsuppdelad. Det har fått till följd att vi har väldigt bra underlag för allt kommunen mäter. Vi kan se skillnaden i vad tycker män, vad tycker kvinnor? Vi kan därefter hitta åtgärdsplaner för att det ska bli mer jämställt på alla enheter.

FRAMGÅNGSFAKTOR

— Även om vi kanske inte är helt överens om alla komponenterna, så har vi i Botkyrka hittat ett sätt där vi ändå är överens om själva grundfundamentet när det gäller hur vi ser på MR-frågor.

Hanna Thomé, förtroendevald (V) i Malmö och vice ordförande i SKL:s beredning för demokratifrågor.

HANNA OM JIMMY:

— Att jobba med kunskap och utbildning är en viktig del av MR-arbetet, men om människor verkligen ska få sina mänskliga rättigheter tillgodosedda behöver vi prata om den ojämlika maktfördelningen i samhället. Och föra en politik för ökad jämlikhet, både vad gäller makt, resurser och tolkningsföreträde.

Anna Jacobson är MR-strateg i Västra Götalandsregionen (VGR). Regionen har kommit längre än många andra i sitt arbete med MR-frågorna. Bland annat har de utvecklat en tillgänglighetsdatabas där invånarna kan kontrollera olika platsers tillgänglighet innan de besöker dem.

VI BEHÖVER KUNSKAP I HELA KEDJAN!

Hur arbetar du med mänskliga rättigheter i Västra Götalandsregionen?

— Västra Götalandsregionen är lite speciell på det sättet att vi har en politisk kommitté för mänskliga rättigheter som organisatoriskt ligger precis under regionstyrelsen. Vi är också en avdelning som är knutna till kommittén. Så arbetet kan till exempel handla om att hålla utbildningar, göra utredningar, svara på remisser, skriva fram styrdokument som till exempel handlingsplanen för mänskliga rättigheter i Västra Götalandsregionen.

Vilka är de största hindren i ditt arbete?

— Kunskapen om vad mänskliga rättigheter är i Sverige idag är ganska låg. Och det behövs kunskap i hela kedjan, allt ifrån politiker till undersköterskor, läkare, chefer och handläggare. Mänskliga rättigheter är ingenting som ingår som en självklar del i grundutbildningarna. Det är ju en önskedröm, att det skulle ingå i allt ifrån grundskola till läkarutbildning. Det skulle också innebära att invånarna själva bättre skulle kunna hävda sina rättigheter. Det vardagliga motståndet

handlar om att inte förstå eller erkänna frågan. Frågorna får inte det genomslag som de skulle behöva ha. Det tror jag handlar både om kunskapsbrist och att de mänskliga rättigheterna hela tiden utmanar makten. Ska man fördela om den så måste ju någon också dela med sig.

Hur implementerar ni MR i de befintliga systemen?

— I uppföljningssystemet arbetar vi in frågor om jämlikhet och delaktighet. Och vi för in människorättsperspektiv i budgetprocessen till politikerna vilket också sedan avspeglas i budgetuppgiften som kommer tillbaka till organisationen. Så på det sättet får arbetet ganska stor effekt. I samhället pratar vi mycket om hållbarhetsfrågor. Men i praktiken är det väldigt mycket ekonomisk och till en viss del ekologisk hållbarhet vi tittar på i offentlig sektor idag, och tillväxtfrågorna är i fokus. Där har vi en stor utmaning.

— Jag är positiv och tycker att vi på ett annat sätt nu pratar om att social hållbarhet och specifikt mänskliga rättigheter också är reella förutsättningar för att ekonomin och miljön ska hålla långsiktigt.

Hur anpassar ni internationella normer till en kommunal och regional nivå?

— Vi har arbetat mycket med språket eftersom människorättspråket ofta är högtravande och otillgängligt. Många texter finns inte heller översatta till svenska, t ex general comments. Vi har försökt att anpassa så mycket som möjligt för att det ska kännas relevant för så många som möjligt utan att förlora sitt värde. Kopplat till granskningarna av staten försöker vi se vad som även gäller oss. Vi försöker tänka kreativt och lösningsinriktat.

Anna Jacobson, strateg med Mänskliga rättigheter som uppdrag.

"MÄNNISKORÄTTSPRÅKET ÄR OFTA OTILLGÄNGLIGT"

ANNA JACOBSON

5

DIALOG/SAMRÅD

— Ett femte steg Västra Götalandsregionen tagit är att satsa på dialog via fem samråd med civilsamhället; organisationer som på olika sätt företräder nationella minoriteter, personer med funktionsnedsättning, jämställdhet, hbtq, barnrätt, äldre, antirasism och religionsfrihet. Dialog är ett långsamt och svårsmått område men då och då ser vi tydliga effekter av samråden, till exempel frågor som tas upp på den politiska agendan.

4

PILOTPROJEKT

— Ett fjärde steg handlar om att vi under ett par år genomfört pilotprojekt för att testa metoder och definitioner för ett människorättsbaserat arbete. Vi har jobbat med tre verksamheter Bohusläns museum i Uddevalla, Psykosvårdkedja Nordost, som är både öppenvård och tvångsvård inom psykiatri, samt Angeredes Närsjukhus som är ett nytt sjukhus. På muséet har det handlat om vem som är representerad i samlingarna och i psykiatri har man fokuserat på delaktighet.

3

UTBILDNING

— Ett tredje steg vi i Västra Götalandsregionen tagit är att vi satsat mycket på utbildning. I stort sett alla politiska nämnder och styrelser och förvaltnings- och bolagsledningar i koncernen har fått en grundutbildning i mänskliga rättigheter. Vi erbjuder också webbutbildningar i till exempel barnets rättigheter.

2

TILLGÄNGLIGHETSDATABASEN

— Det första målet i planen som handlar om fysisk tillgänglighet stöds av att vi har en Tillgänglighetsdatabas (TD). Där inventerar vi den fysiska tillgängligheten i första hand i regionens verksamheter. Verksamheterna får sen ut en rapport om hur tillgängligheten ser ut och kan därefter åtgärda. Invånarna kan i sin tur ta del av information om hur tillgänglig till exempel deras vårdcentral är och kan på så sätt bättre förbereda sitt besök. I den nya handlingsplanen är tanken också att det ska gå att hitta information om andra saker än fysisk tillgänglighet i TD.

1

RÄTTIGHETSKOMMITTÉN

— Att det över huvud taget finns en kommitté för mänskliga rättigheter, är ett jätteviktigt steg. Vår kommitté har fattat beslut om ett förslag till handlingsplan för mänskliga rättigheter där man slår fast tolv mål, med tillhörande åtgärder som i sin tur har indikatorer för vad som ska vara uppnått fram till 2020.

FEM STEG TILL MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER I VÄSTRA GÖTALANDSREGIONEN.

BIT FÖR BIT

Vad kan du om mänskliga rättigheter? Här kan du bit för bit testa dina kunskaper och kanske lära dig något nytt!

	5 POÄNG	4 POÄNG	3 POÄNG	2 POÄNG	1 POÄNG
GEOGRAFI EN STAD	Staden har ett MR-råd som består av 30 medlemmar utsedda av stadens borgmästare.	Varje år görs här en granskning som undersöker om staden lever upp till sitt ansvar att respektera, skydda och uppfylla mänskliga rättigheter.	Här ligger ETC (blandning mellan universitetsinstitution och konsultföretag) som fungerar som stadens huvudpartner för kompetenshöjande insatser om mänskliga rättigheter i stadens verksamheter.	Det här var den första MR-staden i Europa.	Staden ligger 140 km sydväst om landets huvudstad Wien.
POLITIK EN LEDARE	Avfördes på sin nittioårsdag 2008 från USA:s terroristlista.	18 av hans totalt 27 år i fängelse tillbringades på Robben Island.	Gjorde 1992 en cameo i filmen Malcolm X, där han spelade en lärare.	Belönades under sin levnadstid med över 250 utmärkelser, däribland Nobels fredspris 1993.	Var under sin 27-åriga fängelsevistelse en viktig symbol för kampen mot apartheid-regimen både inom och utanför Sydafrika.
HISTORIA ETT ÅRTAL	Burma och Ceylon blir självständiga.	FN inrättar Världshälsorganisationen (WHO).	Det blir tillåtet för svenska poliser att föra samtal med medborgarna. Tidigare har det endast varit tillåtet för dem att svara på tilltal.	FN:s generalförsamling antog en allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna.	MCMXLVIII.
KULTUR EN FILM	År 1945 vårdas en ung ungersk man på ett svenskt sjukhus efter att ha blivit befriad från ett koncentrationsläger.	Spelfilm från 2015, baserad på en sann historia om regissörens föräldrar.	Mannen vill hitta en hustru och skickar brev till hundratals ungerska flickor. En av flickorna gillar hans brev och de börjar brevväxla.	Filmen hade premiär på Lunds Human rights film festival 2015.	Regissören heter Pétér Gárdos och är en av Ungerns främsta regissörer. Filmen baseras på hans bok med samma namn.

Rätt svar: EN STAD: Graz, EN LEDARE: Nelson Mandela, ETT ÅRTAL: 1948, EN FILM: Gryningsfeber.

INTRODUKTION TILL MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER

— en webbutbildning för dig som verkar i offentlig verksamhet

- Varför påverkar mänskliga rättigheter mitt arbete inom kommun, landsting eller region?
- Vad är mänskliga rättigheter, hur regleras de och vilka skyldigheter medför de för det offentliga?
- Hur kan vi respektera, skydda och främja de mänskliga rättigheterna i det dagliga arbetet?

SKL har, tillsammans med Uppsala universitet tagit fram en webbutbildning om mänskliga rättigheter. Utbildningen är kostnadsfri och tillgänglig på SKLs webbplats. Den kan användas som diskussionsunderlag vid till exempel introduktion av nyanställda, medarbetardagar, arbetsplatsträffar för att visa hur de mänskliga rättigheterna påverkar arbetet i all offentlig verksamhet.

www.mrutbildning.se/skl

NÄR HÄNDE DET?

1279

utfärdar Magnus Ladulås en stadga som förbjuder kungens ryttare att våldgästa böndernas hus.

1864

antas den första Genèvekonventionen som la grunden till den internationella humanitära rätten, krigets lagar.

1900

I början av 1900-talet fastställs regler för arbetet i industrin. Samtidigt bildas Internationella arbetsorganisationen (ILO).

1945

bildas FN och FN-stadgan undertecknas.

1948

antas FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna av FN:s generalförsamling.

1965

FN:s konvention om avskaffande av alla former av rasdiskriminering antas.

1966

antas FN:s internationella konventioner om medborgerliga och politiska rättigheter.

1979

antas FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor.

1989

FN:s konvention om barnets rättigheter antas.

1998

undertecknas Romstadgan, en stor händelse för folkrätten.

2009

blir EU:s stadga om de grundläggande mänskliga rättigheterna juridiskt bindande.

2012

avkunnar den internationella brottmålsdomstolen sin första dom.

2016

Barnrätighetsutredningen lämnar i sitt betänkande förslag på att FN:s konvention om barnets rättigheter ska bli svensk lag.

2014 slöt SKL en treårig överenskommelse med regeringen om att stärka arbetet med mänskliga rättigheter (MR) i kommuner, landsting och regioner.

Vårt uppdrag är att utveckla kunskapen om hur de mänskliga rättigheterna kan omsättas i praktiken. Sedan dess har vi bland annat gjort en kartläggning för att se hur MR-arbetet ser ut i landet. Vi har också arbetat med utbildningsinsatser, ett utvecklingsarbete kring MR i styrning och ledning och spridning av goda exempel. Mer om projekten och resultaten kan du läsa på skl.se/mr.

En av delarna i vår handlingsplan utifrån överenskommelsen är att ta fram kriterier för mänskliga rättigheter i svenska kommuner, landsting och regioner. Det är den uppgiften som mynnat ut i arbetet som beskrivs i det här magasinet. Vi hoppas att resultatet kommer att vara till stor nytta för de kommuner, landsting och regioner som vill bli bättre på systematiskt och strategiskt arbete inom människorättsområdet.

Jonas Andersson, projektledare SKL

Sveriges
Kommuner
och Landsting

**RAOUL
WALLENBERG
INSTITUTE**

WHAT IS IT?

